МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота

бакалавра

ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ ГРОМАДЯН ДО ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Виконала: студентка 4-го курсу, гр. 6.2811-пуа-з
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування»
А.В. Пирч

Керівник: доцент кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи,
доцент, к.н. з держуправління Заїка О.В.

Рецензент: професор кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи,
професор, д.філос.н., Краснокутський О.В.

Запоріжжя – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціології та управління
Кафедра філософії, публічного управління та соціальної роботи
Рівень вищої освіти бакалавр
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
Освітньо-професійна програма «Публічне управління та адміністрування»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри філософії,
публічного управління та
соціальної роботи
_____Т.І.Бутченко
«____»_____2025 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Пирч Альоні Володимирівні
(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи Формування довіри громадян до органів публічної влади
керівник роботи Заїка Олена Вікторівна, к.держ.упр, доцент
(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом ЗНУ від «19» грудня 2024 року № 1993-с

2. Строк подання студентом роботи 07.05.2025

3. Вихідні дані до роботи Кожем'якіна О.М. Довіра як ціннісна основа соціальної взаємодії: монографія. Черкаси: ФОП Гордієнко Є.І., 2019. 424 с.; Палагнюк Ю.В. Соціальна довіра до органів публічної влади як фактор розвитку громадянського суспільства. *Public Administration and Regional Development.* 2021, №3, 699-725; Стеценко Т. О. Довіра як соціальний ресурс: від теоретичної концептуалізації до пошуку механізмів практичного управління». *Науково-теоретичний альманах Грані.* 2018. № 21 (7), с. 44-52; Тимофєєв С. П. Перспективи підвищення рівня довіри до органів публічної влади в україні. *Наукові перспективи. 2021.* № 6(12). с. 149-162

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Проаналізувати історію дослідження формування довіри до публічної влади. 2. Визначити зміст основних понять дослідження: «довіра», «недовіра», «органи публічної влади». 3. Виокремити принципи та методи дослідження формування довіри громадян до органів публічної влади. 4. Дослідити сутність та зміст публічної влади. 5. Визначити чинники та механізми формування довіри до органів публічної влади. 6. Розглянути світовий досвід

формування довіри громадян до органів публічної влади. 7. Дослідити сучасний стан довіри громадян до органів публічної влади в Україні. 8. Визначити перспективи та актуальні напрямки оптимізації формування довіри громадян до органів публічної влади.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
2 таблиці

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Заїка О.В., доцент кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи	02.02.2025	02.02.2025
Розділ 2	Заїка О.В., доцент кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи	11.03.2025	11.03.2025
Розділ 3	Заїка О.В., доцент кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи	03.04.2025	03.04.2025

7. Дата видачі завдання 18 січня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	Листопад – грудень 2024	*виконано*
2.	Бібліографічний пошук	Січень – лютий 2025	*виконано*
3.	Розробка основних положень роботи	Січень – лютий 2025	*виконано*
4.	І розділ	Лютий 2025	*виконано*
5.	ІІ розділ	Березень 2025	*виконано*
6.	ІІІ розділ	Квітень 2025	*виконано*
7.	Систематизація висновків	Травень 2025	*виконано*
8.	Нормоконтроль	Травень 2025	*виконано*

Студент _____ А.В. Пирч

Керівник роботи _____ О.В. Заїка

Нормоконтроль пройдено
Нормоконтролер _____ О.В. Заїка

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота складається з 59 сторінок, 76 позиції у списку літератури, 1 додатку.

ДОВІРА, ОРГАНИ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ, ГРОМАДЯНИ

Мета дослідження: аналіз особливостей формування довіри до органів публічної влади та визначення перспектив й напрямів її розвитку і зміцнення.

Об'єкт дослідження: довіра громадян до органів публічної влади.

Предмет дослідження: формування довіри до органів публічної влади та визначення напрямів її зміцнення в сучасних умовах.

Методи дослідження: порівняння, абстрагування, аналізу, синтезу, індукції, дедукції, узагальнення, контент-аналізу, статистики.

Гіпотеза: передбачається, що рівень довіри громадян до органів публічної влади може бути суттєво підвищений за умови впровадження системних заходів.

Висновки: 1. Формування довіри громадян до органів публічної влади є важливою складовою стабільного функціонування будь-якого демократичного суспільства. Шлях до підвищення довіри полягає в виокремленні напрямків, які потребують оптимізації.

2. Підвищення рівня довіри, потребує включення громадян у процеси прийняття рішень, зміни в судовій системі та антикорупційній стратегії, цифровізацію державних послуг, ефективну комунікацію та розвиток політичної культури.

3. Доцільним є застосування комплексного підходу, який поєднує політичні, правові, освітні та комунікаційні інструменти, які формують основу для відновлення довіри громадян до органів публічної влади, забезпечують легітимність публічних інституції та стабільний суспільний розвиток.

SUMMARY

The qualifying work consists of 59 pages, 76 items in the list of references, 1 appendix.

TRUST, PUBLIC AUTHORITIES, CITIZENS

Purpose of the study: to analyze the specific features of building trust in public authorities and to define the prospects and directions for its development and enhancement.

Object of research: citizens' trust in public authorities.

Subject of research: the process of building trust in public authorities and identifying the directions for its enhancement under current conditions.

Research methods: comparison, abstraction, analysis, synthesis, induction, deduction, generalization, content analysis, statistical analysis.

Hypothesis: it is assumed that the level of citizens' trust in public authorities can be significantly increased through the implementation of systemic measures.

Conclusions: 1. The formation of citizens' trust in public authorities is a key element in the stable functioning of any democratic society. The path toward increasing trust lies in identifying areas that require optimization.

2. Enhancing the level of trust requires engaging citizens in decision-making processes, reforming the judicial system and anti-corruption strategies, digitalizing public services, ensuring effective communication, and developing political culture.

3. A comprehensive approach is advisable—one that combines political, legal, educational, and communication tools to restore citizens' trust in public authorities, ensure the legitimacy of public institutions, and promote stable societal development.

ЗМІСТ

ВСТУП.....3
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ ГРОМАДЯН ДО ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ.....6
1.1. Історія дослідження формування довіри до органів публічної влади.....6
1.2. Уточнення основних понять дослідження: «довіра», «недовіра», «органи публічної влади».....11
1.3. Принципи та методи дослідження формування довіри громадян до органів публічної влади.....16
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ ГРОМАДЯН ДО ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ.....20
2.1. Сутність та зміст публічної влади.....20
2.2. Чинники та механізми формування довіри до органів публічної влади.....24
2.3. Світовий досвід формування довіри громадян до органів публічної влади.....29
РОЗДІЛ 3. ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ ГРОМАДЯН ДО ОГРАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ.....34
3.1. Сучасний стан довіри громадян до органів публічної влади в Україні.....34
3.3. Перспективи та напрями оптимізації формування довіри громадян до органів публічної влади.....41
ВИСНОВКИ.....47
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....49
ДОДАТКИ.....58

ВСТУП

Актуальність дослідження. Довіра є невід'ємною складовою стабільного функціонування будь-якого демократичного суспільства. У сучасному світі, насиченому глобальними змінами довіра набуває ще більшого значення. Вона виступає потужним індикатором стійкості та забезпечує легітимність дій публічної влади. Саме довіра дозволяє будувати відкриті, відповідальні та ефективні інституції, сприяє суспільній злагоді та сталому розвитку.

Особлива роль у формуванні та зміцненні довіри належить органам публічної влади, які мають діяти прозоро, послідовно й чесно, адже кожне їхнє рішення є сигналом для суспільства. У сукупності ці сигнали формують образ держави, визначають її рівень як в середині країни, так і на міжнародній арені.

На сьогодні в Україні відзначається стабільно низький рівень довіри до органів публічної влади. Такий стан є значною перешкодою для впровадження багатьох реформ. У контексті триваючої війни, посиленого суспільного запиту на справедливість, чесність, прозорість та підзвітність - формування довіри до публічної влади стає не лише основою внутрішньої стабільності держави, але й важливим чинником забезпечення національної безпеки.

Світовий досвід формування довіри демонструє, що довіра — це не лише результат, а й ресурс, що зміцнює органи публічної влади та є ключовим аспектом успішного функціонування сильної та розвиненої держави.

Загалом, дослідження формування суспільної довіри є завданням високої актуальності та соціальної значущості, тому враховуючи це, результати дослідження можуть знайти практичне застосування у вдосконаленні державної політики, активізації громадянської участі та підвищенні ефективності системи управління.

Різноманітні аспекти щодо формування довіри розглядалося багатьма зарубіжними та українськими дослідниками. Зокрема, можна виділити праці: Авксентьєва А.О., Волянської О.В, Кожем'якіної О.М, Князєвої О., Маматової

Т. В., Палагнюк Ю.В., Пахомової Т., Рокотянської А., Стеценко Т. О., Фукуями Ф., Шайгородського Ю., Штомпки П.

Праці зазначених дослідників мають фундаментальний характер і відіграють значну роль у вивченні методологічних аспектів формування довіри громадян до органів публічної влади. Але незважаючи на значну кількість наукових досліджень, ця проблематика залишається актуальною і не повністю розкриває важливе питання. Це дає підстави вважати, що наразі ця тема потребує подальшого опрацювання, розвитку та створення ефективних практичних заходів, спрямованих на її вирішення.

Об'єкт дослідження: довіра громадян до органів публічної влади.

Предмет дослідження: формування довіри до органів публічної влади та визначення напрямів її зміцнення в сучасних умовах.

Мета дослідження: полягає в аналізі особливості формування довіри до органів публічної влади та визначення перспектив й напрямів її розвитку і зміцнення.

Досягнення цієї мети передбачає розв’язання таких *завдань:*

− проаналізувати історію дослідження формування довіри до публічної влади;

− визначити зміст основних понять дослідження: «довіра», «недовіра», «органи публічної влади»;

− виокремити принципи та методи дослідження формування довіри громадян до органів публічної влади;

− дослідити сутність та зміст публічної влади;

− визначити чинники та механізми формування довіри до органів публічної влади;

− розглянути світовий досвід формування довіри громадян до органів публічної влади;

− дослідити сучасний стан довіри громадян до органів публічної влади в

Україні;

− визначити перспективи та актуальні напрямки оптимізації формування довіри громадян до органів публічної влади.

Гіпотеза: Передбачається, що рівень довіри громадян до органів публічної влади може бути суттєво підвищений за умови впровадження системних заходів.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури, додатків.

РОЗДІЛ 1
МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ ГРОМАДЯН ДО ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

1.1. Історія дослідження формування довіри до органів публічної влади

Формування довіри громадян до органів публічної влади є не легким завданням, особливо в контексті сучасних викликів і трансформацій у багатьох сферах життя. Досліджуючи цю проблему, доцільним є звернення до історії осмислення формування довіри.

Аналіз наукових джерел свідчить, що проблема довіри є об'єктом досліджень науковців та мислителів упродовж тривалого часу у філософських, соціологічних, політичних, психологічних та інших дослідженнях, починаючи з давніх часів й закінчуючи сьогоденням.

Вперше, осмислення довіри здійснили мислителі Стародавнього Сходу, Стародавньої Греції та Стародавнього Риму.

Конфуцій, відомий китайський мислитель розглядав довіру та повагу громадян до влади як один із фундаментальних чинників стабільного функціонування держави. У своїх працях він виокремлював три необхідні умови для ефективного управління: достатню кількість продовольства, належний рівень озброєння та довіру населення до правителів. При цьому філософ зазначав, що в умовах критичних обставин можливим є поступитися запасами продовольства, або навіть відмовитися від озброєння, проте втрата довіри народу є неприйнятною, оскільки без неї держава не зможе зберегти своє існування [1, с.236].

У низках праць Арістотеля, довіра постає як невід'ємна складова етики доброчесності, орієнтованої на досягнення загального блага. Вона трактується як передумова формування дружніх зв'язків і емоційної прихильності.

Арістотель розглядає довіру у контексті морально обґрунтованої дії та аналізу чеснот, що лежать в основі міжособистісних взаємин, підкреслюючи значення спільних інтересів, взаємності та свободи вибору у зміцненні таких стосунків [37].

Цицерон, римський філософ, викладав своє бачення політичних процесів в працях про державу, а також у законах. Погляди філософа відрізнялися від поглядів давньогрецьких мислителів. У його розумінні держава виростає із сукупності сімей та народним встановленням, так званим кредитом довіри народу. Держава - це не що інше, як надбання народу [62, с.16].

У середньовічну епоху категорія «довіра» часто набуває значення, тотожного «вірі», що обумовлено домінуванням релігійної думки та її глибоким впливом на людське життя. Т.Аквінський окреслює довіру як розумову дію вольового характеру, спрямовану на досягнення суспільного блага. Він аналізує її у взаємозв'язку з релігійними категоріями віри, а також з такими поняттями, як впевненість і надія [27, с. 21].

У період Нового часу простежується поглиблення наукового осмислення довіри у зв'язку з новим уявленням про світ і місце людини в ньому, нові ідеали і нові цінності, проблемами сенсу історії, влади, свободи особистості, де світ вже розглядається як простір.

У теоріях суспільного договору, запропонованих Т. Гоббсом, Дж. Локком та Ж.-Ж. Руссо, довіра розглядається як ключова умова виникнення соціальності, а також основа для встановлення справедливості, свободи та взаємодії, що ґрунтується завдяки взаємному самообмеженні. Зокрема, Гоббс акцентує увагу на вирішальній ролі довіри в переході від стану, позначеного тотальною недовірою та конфліктом, до впорядкованого суспільства, заснованого на взаємному дотриманні зобов'язань та взаємності.

Дж. Локк, в своїх працях, акцентував політико-правовий вимір довіри як чинника демократичного процеса. Він наголошував про свідоме делегування

влади народом у межах захисту природних прав, а також про думки поділу влади й забезпечення громадського контролю [27, с.22].

Відомий німецький філософ І. Кант, розумів віру як позицію розуму. Г. Гегель, в своїх роботах розширює розуміння довіри, пов'язуючи її з морально-раціональними основами відповідальності, визнання, а також взаємності. Особливу увагу він приділяє моральним та професійним якостям представника влади. Гегель визначає що, коли суспільство надає довіру певній особі, воно очікує, що та керуватиметься сумлінням і знаннями, розглядаючи публічні справи як особисту відповідальність [24, с.74].

З кінця XIX століття проблема довіри з'явилася в працях соціологів, а з XX століття довіра стає предметом психологічного дослідження.

Е. Дюркгейм, видатний французький соціолог розглядав довіру в контексті аналізу суспільної солідарності.

Відомий німецький соціолог М. Вебер, досліджуючи феномен довіри, звернув увагу на легітимність влади, яка завжди заснована на довірі громадян до устрою держави [42, с.152-154].

Варто також звернути на праці відомого американського психолога і психотерапевта Е. Еріксона, який розглядає базову довіру як первинну психологічну установку, яка визначає майбутній розвиток особистості та її ставлення до світу. Можна зазначити, що саме ця початкова форма довіри, що формується в ранньому дитинстві, слугує психологічним підґрунтям подальшого становлення особистості.

Поняття довіри до публічної влади як наукова проблема почало активно досліджуватися у другій половині XX століття. Особливо після Другої світової війни та в період холодної війни питання легітимності, ефективності і взаємодії між громадянами та владою набуло великого значення.

Одним із перших соціологів, який безпосередньо вивчав довіру, був Н. Луман, який у 70-80-х роках XX ст. характеризує довіру як внутрішню

властивість системи, необхідну для забезпечення її автономності та визнача її як «ризиковану дію на випередження» [51, с. 42].

Американсько - канадський політолог Д. Істон в своїх працях наголошував на аспекті цінностей, аналізуючи легітимність як довіру до політичних суб'єктів. На думку науковця, для того щоб завоювати системну довіру та легітимность влади, окрім ціннісних і морально-етичних характеристик таких як чесність, відповідальність, у своїх діях необхідно орієнтуватися на закладені в цінностях ідеї та норми й забезпечити: ефективність, регулярність, обґрунтованість [65, с.65].

М. Дюверже, сутність влади пов'язував саме з вірою та підтримкою народу. На його думку, влада можлива лише за умов, коли громадяни переконані і вірять, що підкорення її вимогам є правомірним, справедливим і заснованим на законі [1, с.238].

Ф. Фукуяма в 1995 році, опублікував свою книгу-бестселер: «Довіра: соціальні чесноти і шлях до процвітання». В своїй праці Ф. Фукуяма визначив довіру як ключову змінну, яка формує соціальні, політичні та економічні успіхи [74]. Тобто, наявність довіри у суспільстві створює нові можливості, формує вагомий суспільний капітал, завдяки якому всі сфери життя функціонують краще, надійніше і з більшою користю для його членів. Фукуяма висунув теорію про те, що національні економіки можна класифікувати відповідно до того, чи знаходяться вони в суспільствах «високої довіри» або «низької довіри». Вчений доводив, що суспільства з високим рівнем довіри відзначаються надійністю інституцій, низькими адміністративними витратами, ефективністю організацій, кращим імунітетом щодо корупції, торгівлі та персональним впливом.

Сучасний польський соціолог П. Штомпка, у своїй праці, присвяченій теорії довіри у соціології, визначає довіру як ставку щодо майбутніх непередбачених дій інших та першим звертається до поняття «синдром недовіри» до політичного режиму, економічної та соціальної систем [72].

В українському контексті довіра до публічної влади стала дуже актуальною після здобуття незалежності в 1991 році. Через часті політичні кризи, корупцію та складні реформи, рівень довіри до державних органів часто коливався. Після Революції Гідності (2013–2014) питання довіри до влади стало ще гострішим, а громадянське суспільство відіграло важливу роль у формуванні запиту на прозорість і підзвітність влади. В період після Революції Гідності, на особливу увагу заслуговують праці таких українських науковців як С. Тимофєєв, Є. Головаха, С. Макєєв, В. Кокорський, І. Лопушинський, М. Чабанна, які розглядали різноманітні аспекти довіри щодо українського суспільства.

О. Кожем'якіна розглядає довіру як фундаментальну основу громадянського суспільства, де довірливі взаємні відносини виступають стратегічним орієнтиром у становленні демократичного суспільства. На її переконання, одним із першочергових завдань є створення дієвих механізмів посилення довіри в різних сферах суспільного життя [28].

У своїх наукових роботах, О. Волянська акцентує увагу на зв'язку довіри до органів публічної влади з очікуваннями суспільства у періоди підвищеної невизначеності. Також вона виокремлює ключові складові, що формують цей тип довіри, а саме здатність влади відповідати на нагальні потреби громадян; відповідальність за ухвалення рішень в умовах ризику; наявність механізмів громадського контролю; відкритість і прозорість у поширенні інформації [4].

Після початку повномасштабної війни 24 лютого 2022 року в українському суспільстві зафіксовано високий рівень єдності та згуртованості, крім того переосмислення суспільних пріоритетів і зростання довіри до органів державної влади. Цей феномен в політичній науці відомий під назвою «rally around the flag» або «ефект гуртування довкола прапору», що визначається, як короткочасне зростання підтримки уряду або національного лідера в умовах кризи чи війни. У 2022–2024 роках можна зустріти окремі аналітичні праці, присвячені вивченню того, як воєнні події вплинули на суспільне сприйняття влади та змінили

конфігурацію довіри в українському контексті. Зокрема дослідження «Війна як фактор зміни структури та рівня довіри» А. Горбачика [60, с. 347-357], працях О. Князевої «Довіра як ознака легітимності влади в умовах введення воєнного стану» [22] та «Як війна впливає на рівень довіри до влади: ефект rally around the flag» [23], публікації А. Клименко «Довіра до держави: як захистити національні інтереси заради майбутнього України» [21].

Отже можемо зробити наступні висновки. Ретельний аналіз існуючих досліджень свідчить, що формування довіри громадян до органів публічної влади є складним і динамічним процесом, який має глибоке історичне коріння та змінюється відповідно до різноманітних викликів та змін. Історія дослідження довіри до влади демонструє її ключову роль у стабільності державного управління, соціальній згуртованості, розвитку демократичного суспільства, а також легітимності влади. В українському контексті довіра до органів публічної влади є важливим та актуальним питанням, зумовленим через історичні події, політичні кризи, корупційні скандали та реформи, які суттєво впливали на її рівень.

Таким чином, незважаючи на значну кількість наукових праць, ця проблематика залишається актуальною та не в повному обсязі розкриває нагальне питання, що дозволяє стверджувати, що наразі, ця тема потребує подальшого вивчення, розвитку та розробки дієвих заходів для формування, а також зміцнення довіри громадян до органів публічної влади, що стане основою для сталого розвитку та успішного державотворення.

1.2. Уточнення основних понять дослідження: «довіра», «недовіра», «органи публічної влади»

Для кращого розуміння процесу формування довіри громадян до органів публічної влади, необхідно чітко визначити основні поняття, які використовуються у дослідженні, таких як: «довіра», «недовіра», «органи

публічної влади».

Довіра є складним, комплексним феноменом, який відображає політичні та соціальні, психологічні, етичні, а також культурні аспекти. У рамках кожного з аспектів наукового дослідження, довіра розглядається з різних сторін і існує безліч її визначень. У цьому контексті науково доцільним є звернення до здобутків дослідників різних галузей, які вже накопичили значний обсяг знань щодо феномену довіри.

З етичної точки зору, довіра постає як ставлення до іншої особи або її дій, яке базується на впевненості у її доброчесності, вірності й надійності. У процесі делегування повноважень державі, громадяни опиняються в залежності від її функціонування та рішень окремих посадових осіб. Це створює потенційні ризики, пов’язані з можливими зловживаннями владою. Така ситуація зумовлює необхідність формування високих стандартів і професійних вимог до представників влади, а також покладає на них моральну відповідальність перед суспільством [62, с.190].

На думку Т. Стеценко, довіра є багатогранною категорією, що поєднує морально-етичні, емоційні та раціональні оцінки суб’єктом певного об’єкта на підставі його відповідності очікуванням [51].

Ф. Фукуяма визначив довіру як очікування, яке виникає в громаді з боку її членів. Довіра ґрунтується на загальноприйнятих нормах, а також на вірі в те, що інші будуть діяти взаємно підтримуючи, а також пов’язує довіру із соціальним капіталом [69].

М. Вебер розглядав довіру як фундамент для легітимації влади, що базується на вірі у традиції, встановлений порядок, та на основі правових норм [42, с.152].

Іншу точку зору пропонує П. Штомка, який пояснив, що довіра - це ставка на майбутні непередбачувані дії інших. Дослідник вважає, що довіра складається з двох основних компонентів: переконання та зобов'язань [72, с.25].

Тема довіри до інституцій нещодавно з'явилася в літературі соціальних наук, як головний фактор, що визначає щастя та добробут громадян. Історичний досвід доводить, що лише у відкритому, демократичному суспільстві можлива автентична довіра до державної влади. Довірою до влади в соціології, називають феномен інституційної довіри, в якому концентруються елементи взаємодії влади і населення, а рівень довіри до влади є першим показником оцінки ефективності публічних органів [11, с.190].

В Енциклопедії державного управління, поняття довіри до влади, визначається, як ставлення громадян до державних інституцій та посадовців, яке ґрунтується на переконанні у їхній компетентності, добросовісності, щирості та чесності [11, с.190].

Французький соціолог і філософ П. Бурд'є, характеризує довіру як форму символічного капіталу, що дозволяє індивіду реалізовувати соціальні угоди й отримувати вигоди навіть без матеріальних активів, опираючись на наявний кредит довіри [64, с.15].

О. Кожем'якіна, сучасна українська дослідниця довіри, її сутності і значенні довіри для розвитку суспільства, вважає довіру складним ієрархічним соціальним явищем, що відображає певне ціннісне відношення, яке має характер очікування бажаного результату потенційно некерованих взаємодій та базується на упевненості в правильності та ефективності дій об'єкта довіри, визнанні його діяльності, як відповідної певним етичним вимогам [47].

О. Волянська визначає довіру до влади як прояв інституційного взаємозв'язку між населенням і політичними інститутами, в якому рівень довіри розглядається як один з головних критеріїв оцінки результативності виконавчої влади [4].

Довіра з психологічної точки зору є результатом складного процесу пізнання світу та самовизначення індивіда в ньому. Вона формується під впливом соціально-психологічних чинників, ціннісних орієнтирів, а також

досвіду взаємодії особистості з суспільством [66, с.64].

Н. Луман розглядав довіру як очікування благонадійної поведінки партнера в межах конкретної взаємодії, що характерно для особистісних систем [64, с.13].

Отже виходячи з цих міркувань, довіра - це багатогранне явище, яке означає впевненість у надійності, чесності та передбачуваності іншої сторони. Це очікування, що інша сторона діятиме в твоїх інтересах або, принаймні, не завдасть шкоди.

Глибоке осмислення довіри неможливе без аналізу її протилежності — недовіри.

Недовіра виявляється у сумніві щодо лояльності до спільної справи, щирості намірів або готовності дотримуватись спільних домовленостей. Окрім емоційного забарвлення, вона включає раціональні елементи критичної оцінки, заснованої на досвіді, невідповідності дій заявленим цінностям, що вказує на розрив у довірчих відносинах [65].

П. Штомка, поняття «недовіра» розглядав як негативне дзеркальне відображення довіри. Вона передбачає негативні очікування щодо дій інших людей, а також включає в себе негативну, захисну прихильність (уникнення, втечу, дистанціювання себе) [72, с. 26].

Наступну точку зору, пропонує українська дослідниця, і визначає недовіру, як «негативну морально-етичну, емоційну та прагматичну оцінку соціальним суб’єктом деякого соціального об’єкта з позицій його надійності й відповідності потребам індивіда, яка виступає стійкою настановою на обмеження або припинення взаємодії з даним об’єктом та водночас формує подібне ставлення до схожих соціальних об’єктів і, як наслідок, стимулює пошук нових більш надійних контактів [51].

Розглядаючи недовіру з психологічного виміру, можна зазначити, що вона сприяє збереженню суб’єкта і його захисту від небажаних наслідків взаємодії [20].

Таким чином, погоджуючись з думками осмислення недовіри, окреслимо своє визначення цього поняття. Недовіра викликає цілком природну негативну реакцію, та сприяє захисту від небажаних наслідків взаємодії, який може бути характерним через надбанням досвіду особистості.

Ще одним важливим поняттям нашого дослідження є «публічна влада». На сьогодні існує значна кількість визначень цього поняття.

Українські дослідники, Є. Міщук та О. Лісевич, окреслюють, що публічна влада - сукупність прав, спроможностей і здатності державних органів та органів місцевого самоврядування, а також громадських організацій здійснювати вплив на суспільне життя через застосування примусу чи авторитету [36].

В глосарії термінів з теорії та права, публічна влада становить собою форму влади, що функціонує у межах людських спільнот і конкретної території з метою забезпечення їхнього збереження та розвитку. Її реалізація здійснюється через діяльність інституцій або осіб, спрямовану на різноманітні соціальні групи, які виступають носіями певних потреб, інтересів і ціннісних орієнтацій. [9, с.27].

У праці Ю. Мельника, публічна влада визначена, як вид політичної влади, яка характерна для держав із демократичним режимом, суть якої полягає у спроможності регулювати поведінку підпорядкованих суб’єктів на основі чинних правових норм [34].

Також погоджуємося з думкою, що публічна влада позначає насамперед силу, здатну розгортатися і діяти в системі публічного управління, публічно-управлінських відносин, носії яких повинні мати необхідні владні повноваження на легітимній основі. Тому по відношенню до репрезентантів публічної влади нерідко вживають терміни «легальний», «легітимний» [44, с.23]

Отже підсумовуючи, зазначимо, що основні поняття «довіра», «недовіра» та «органи публічної влади» є важливим етапом у дослідженні процесу формування довіри громадян до органів публічної влади.

Довіра є багатовимірним соціальним феноменом, що охоплює

психологічні, соціальні, етичні та політичні аспекти. Вона визначається як впевненість у надійності, чесності та передбачуваності іншої сторони.

Недовіра є протилежним до довіри явищем і може розглядатися як її критичне відображення. Вона проявляється у вигляді сумнівів та розчарування у відповідності дій влади до очікування громадян.

Органи публічної влади – це сукупність інституцій, діяльність яких орієнтована забезпечувати ефективну взаємодію між державою та суспільством на легітимній основі з метою задоволення суспільного інтересу.

1.3. Принципи та методи дослідження формування довіри громадян до органів публічної влади

З метою підвищення наукової обґрунтованості та корисності нашого дослідження використовуються методологічні принципи. Принцип – основа, початок, вихідне положення якоїсь теорії, керівна ідея, основне правило діяльності [40, с. 237].

Під час нашого дослідження були використані наступні принципи: принцип історизму, принцип загального зв'язку, принцип соціальної перспективи, принцип системного підходу, принцип ціннісного підходу.

Принцип історизму передбачає усвідомлення нерозривного зв’язку між минулим, теперішнім і майбутнім, підкреслюючи детермінованість сучасності історичним контекстом. Цей принцип реалізує ідею розвитку, розглядаючи індивідуальні явища у динаміці їх становлення, в її ґенезі та взаємодії з іншими елементами суспільного буття [40, с.240]. Принцип історизму в нашому дослідженні, дає можливість врахувати історичні факти, які впливали на розвиток та формування довіри до органів влади.

Принцип загального зв’язку - ґрунтується на уявлення про дійсність як про складну систему об’єктів та процесів, що перебувають у постійній взаємодії та

взаємозалежності [40, с. 237]. У нашій роботі аналізується залежність зростання довіри населення до органів публічної влади при різноманітних чинниках.

Принцип соціальної перспективи надає змогу осмислити сучасні процеси як передумову формування майбутніх соціальних тенденцій. У контексті дослідження цей принцип допомагає окреслити перспективи підвищення рівня довіри громадян до органів публічної влади через створення ефективних інструментів взаємодії.

Принцип ціннісного підходу – базується на специфіці взаємодії суб'єкта та об'єкта дослідження, поєднуючи логічний аналіз із ціннісною інтерпретацією соціальних процесів. Завдяки цьому принципу можна оцінити, яким чином відновлення довіри до державних інституцій вплине на подальший розвиток країни.

Принцип системного підходу - передбачає аналіз об'єкта, як сукупності взаємопов'язаних елементів, де кожен компонент взаємодіє з іншими у межах єдиної структури. У межах нашого дослідження цей підхід дозволяє враховувати вплив різноманітних чинників на об'єкт вивчення, акцентуючи увагу на внутрішніх зв'язках між його складовими.

Методи, які ми використовуємо під час нашого дослідження відіграють важливу роль для її виконання. Вони слугують основою для перевірки гіпотез та формування наукових теорій і практичних рекомендацій, а також гарантують об'єктивність і надійність отриманих результатів завдяки систематизованому збору та аналізу даних [48].

Для того щоб забезпечити досягнення мети в нашому дослідженні було застосовано низку загальнологічних, теоретичних та емпіричних методів наукового дослідження.

Метод порівняння - один із один з найпоширеніших методів. Цей інструмент наукового аналізу дозволяє виявити спільні риси та відмінності між явищами. Метод порівняння дозволить нам встановити різні визначення

основних понять, та обрати для себе найбільш доцільні для нашої роботи.

Метод абстрагування в нашому дослідженню полягає у свідомому відокремленні другорядних характеристик об’єкта з одночасним виділенням найсуттєвіших властивостей, які мають пріоритетне значення для аналізу.

Метод аналізу - це метод пізнання, який дає змогу поділити предмет на частини, та *метод синтезу* навпаки, наслідком з’єднання окремих частин чи рис предмета в єдине ціле. Методи аналізу та синтезу взаємообумовлені логічні методи наукового дослідження, які тісно пов'язані та допомагають розкласти досліджуване явище на складові частини, що сприяє глибшому розумінню його внутрішньої структури та функціонування і сформувати цілісний результат.

Методи індукція та *дедукція* - це взаємодоповнюючі логічні методи: перший з них дозволяє формувати загальні висновки на основі окремих спостережень, другий — виводить конкретні положення із загальних принципів. Ці методи дозволяють розглянути загальний стан довіри громадян до органів публічної влади та підсумувати результати.

Метод узагальнення, у цьому дослідженні використовується для узагальнення опрацьованих матеріалів, та для кращого формулювання обґрунтованих висновків та рекомендацій.

Описовий метод (контент-аналіз) передбачає систематичне опрацювання текстових або візуальних джерел для виявлення ключових тем, смислових акцентів і тенденцій. У межах нашої роботи він застосовувався для аналізу повідомлень ЗМІ, публікацій у соціальних мережах, а також відповідей респондентів на відкриті запитання в опитуваннях.

Статистичний метод використовувався в нашому дослідженні для характеристики кількісних показників, які відображають рівень довіри до публічної влади.

Таким чином при дослідженні формування довіри громадян до органів публічної влади ми керувалися принципами, такими як, принцип історизму,

загального зв'язку, соціальної перспективи, системного підходу та ціннісного підходу.

Також, підкреслимо, що у роботі застосовано загальнологічні, теоретичні та емпіричні методи дослідження, а саме використано методи порівняння, абстрагування, аналізу, синтезу, індукції, дедукції, узагальнення, контент-аналізу, статистики. Використання цих методів забезпечило можливості сприйняття об’єкта дослідження в поєднанні з його зв’язками і особливостями, а також визначає велике практичне значення нашого дослідження.

У цьому розділі було розглянуто методологічну основу дослідження формування довіри громадян до органів публічної влади. Зокрема, історія створює розуміння того, як відбувалося дослідження формування довіри до влади. Це дозволило виявити актуальність проблематики та потребу в подальшому дослідженні довіри до публічної влади в умовах сучасної України. Уточнення базових понять — «довіра», «недовіра» та «органи публічної влади» - дало змогу сформувати чітке теоретичне підґрунтя для подальших дослідницьких етапів і виокремити ключові смислові акценти. Визначені принципи та методи дослідження забезпечили системність і відкрили можливості для глибшого розуміння довіри та особливостей її формування. Таким чином, методологічна основа дослідження дозволяє перейти до теоретичного аналізу чинників, що впливають на рівень довіри громадян до органів публічної влади.

РОЗДІЛ 2.
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ ГРОМАДЯН ДО ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

2.1. Сутність та зміст публічної влади

У контексті дослідження формування довіри громадян до органів публічної влади особливого значення набуває теоретичне осмислення самої влади. Без чіткого розуміння її сутності та змісту неможливо здійснити повноцінний аналіз чинників, які формують або, навпаки зменшують довіру до влади.

Влада це фундаментальна ознака суспільства, вона є необхідною умовою його функціонування, а також постає як механізм управління, стабільності та збереження порядку. У цьому контексті публічна влада з'являється, як форма владних відносин, що має інституційно-правовий характер та спирається на визнані суспільством джерела легітимності. Для осмислення сутності публічної влади існує кілька основних підходів, серед яких виділяються:

- біологічний підхід, де влада трактується, як прояв інстинкту домінування, що притаманний людині як біологічному виду;

- психологічний підхід, в якому присутній акцент на внутрішніх чинниках, таких як потреба в контролі та авторитеті;

- соціокультурний підхід, розглядає владу утворену від цінностей, традицій та норм, що склалися в межах конкретного суспільства;

- класовий підхід, визначає владу як інструмент домінування одного класу над іншим;

- біхевіористський підхід, який аналізує владу як форму поведінки, що виражається у здатності суб’єкта впливати на дії інших;

- раціональний підхід, який найбільш відповідний для сучасних держав,

оскільки визначає владу як систему інституцій, наділених законодавчо визначеними повноваженнями та відповідальністю за управління публічними справами [33].

Саме раціональний підхід є провідним у контексті формування публічної влади сучасної демократичної, правової держави. Розглянемо його більш детальніше, ґрунтуючись на концепції М. Вебера, який запропонував типологію легітимності влади, а саме традиційний, харизматичний та раціональний або бюрократичний типи.

Традиційний тип влади — опирається на авторитет звичаїв і неписаних норм, що передаються з покоління в покоління, тобто відбувається успадкування влади та відсутність механізмів виборності.

Харизматичний тип влади виникає на основі віри у виняткові якості особистості лідера. Легітимність влади в цьому випадку забезпечується особистою харизмою лідера, який здатний надихати суспільство.

Раціональний тип влади базується на владній структурі, визнанні юридично встановлених норм, процедур і посадових обов'язків. Відповідно до цього типу, повинен бути чіткий поділ на вищі й нижчі посади урядовців, з яких складається апарат управління. Посадовці, повинні бути спеціально навченими, мають володіти знаннями законодавства, діяти в межах компетенції та нести персональну відповідальність за прийняті рішення та дії підлеглих [42, с.151-152]. Інакше кажучи, легітимність раціонального типу полягає у визнанні авторитету інститутів публічної влади та чинного законодавства.

Відповідно до 5 ст. Конституції України: «Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ, і він здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування» [18]. Тому можна стверджувати що, публічна влада, спираючись на правові норми, діє від імені народу та забезпечує загальний інтерес, крім того структурно, публічна влада в сучасному контексті охоплює державні органи та органи місцевого

самоврядування.

Державні органи здійснюють свої владні повноваження на загальнодержавному рівні від всього народу. Серед ключових ознак державної влади особливе значення має її суверенітет, орієнтація на пріоритетне забезпечення загальнонаціональних інтересів, вирішення суспільних потреб, наявність органів силових структур, до яких належать збройні сили, прокуратура, служба безпеки тощо. Матеріально-фінансовим підґрунтям державної влади виступають загальнонародна та державна власність, а також ресурси, акумульовані в державному бюджеті. Державні органи включають такі інституції як: Президент, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, суд, силові органи [29].

Органи місцевого самоврядування, відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування» [43], діють та представляють інтереси від імені громади, та функціонують в межах адміністративно-територіальних одиниць. Фінансова основа діяльності органів місцевого самоврядування, формується за рахунок комунальної власності та місцевого бюджету. Система місцевого самоврядування включає територіальну громаду; сільську, селищну, міську раду; сільського, селищного, міського голову; виконавчі органи сільської, селищної, міської ради; районні та обласні ради [29].

Попри різний рівень реалізації, та деякі відмінності, державні органи, а також органи місцевого самоврядування мають низку спільних ознак.

Першою ознакою публічної влади є спрямованість на задоволення суспільного інтересу. Зауважимо, що державні органи та органи місцевого самоврядування, спрямовані на задоволення потреб та інтересів населення, виступаючи механізмами реалізації суспільних запитів. Втім, державна влада зосереджується на вирішенні загальнонаціональних завдань, таких як забезпечення національної безпеки, підтримання стабільності, утвердження правопорядку та формування стратегічного розвитку країни. У свою чергу,

органи місцевого самоврядування вирішують питання місцевого характеру, наприклад це може бути благоустрій територій або ж організація послуг для громади.

Наступною спільною ознакою, можна вважати інституційність та правову регламентованість. Слід підкреслити, що державна та місцева влада здійснюють свою діяльність через офіційно створені органи, наділені відповідними повноваженнями. Їх функціонування строго регламентується Конституцією України, а також іншими законами та нормативно-правовими актами, які окреслюють межі їхніх повноважень. Така правова чіткість забезпечує прозорість та передбачуваність у процесі реалізації владних функцій.

Акцентуємо увагу, на ще одну важливу ознаку, як легітимність. Публічна влада у демократичному суспільстві засновується на принципі народного суверенітету. Тобто, легітимність органів публічної влади, походить від волі народу, що реалізується, зокрема, через вибори. А отже, через це державні та місцеві органи влади зобов’язані нести політичну, правову та етичну відповідальність перед громадянами.

Ще одна значна ознака - це право формувати бюджети та стягувати податки. Державні та місцеві органи влади мають повноваження створювати бюджети відповідного рівня та стягувати податки й збори, визначені законодавством. Це дає змогу їм проводити самостійне фінансове планування, реалізовувати, а також забезпечувати надання публічних послуг. Варто зазначити, що така фінансова автономія, хоч і обмежена рамками закону, але є основою для ефективної реалізації владних обов’язків.

Також суттєвою ознакою публічної влади є колективна відповідальність. Ця ознака, визначає, що діяльність публічної влади повинна відбуватися незалежно від особистостей, які наразі обіймають ці посади, та передбачає функціонування органів публічної влади у форматі колегіальних структур, які ухвалюють рішення шляхом спільного обговорення, голосування та розподілу

обов'язків і повноважень, а не покладається лише на одного службовця.

Таким чином, проведений теоретичний аналіз дає змогу стверджувати, що за своєю сутністю публічна влада є складною та багатовимірною. Вона виконує фундаментальну роль у забезпеченні функціонування суспільства, правопорядку та реалізації загального інтересу. Публічна влада розглядається як інституційна система, що діє від імені народу та базується на суспільно визнаних правових нормах. Серед різноманіття підходів до розуміння сутності влади, найбільш прийнятним для сучасного демократичного суспільства є раціональний, у якому влада інтерпретується як механізм управління в межах чітко визначених повноважень. Структурно публічна влада сьогодні охоплює діяльність державних органів та органів місцевого самоврядування. Попри суттєві відмінності в компетенціях і масштабах їхньої діяльності, ці органи мають певні спільні риси. Серед них — орієнтованість на задоволення суспільного інтересу, функціонування у правових межах, легітимність, а також право формувати бюджети та колективна відповідальність.

2.2. Чинники та механізми формування довіри до органів публічної влади

Наявність довіри громадян до влади являється головною ознакою сучасної розвинутої та демократичної держави. Довіра має важливе значення у згуртованості населення та забезпечує належний рівень врядування. Наявність стійких довірчих відносини між громадянами та суб'єктами публічної влади сприяють успішній реалізації реформ, впровадженню інновацій та економічно-політичним змінам.

Довіра відображає відношення громадян до діяльності публічної влади, котре залежить від низки чинників та механізмів. У науковому середовищі традиційно здійснюється розмежування між чинниками та механізмами довіри.

Чинник це рушійна сила якого-небудь процесу або явища, яка визначає його характерні ознаки [49]. Під чинниками зазвичай розуміють сукупність умов, характеристик або обставин, які впливають на рівень довіри. Це можуть бути як об'єктивні ознаки діяльності органів влади, так і суб'єктивні уявлення громадян. Механізм – система, пристрій, що визначає порядок якого-небудь виду діяльності, процесу. По своїй суті, механізми, це практичні інструменти та процеси, що реалізують чинники в конкретному управлінському контексті.

Розглянемо основні чинники та механізми формування довіри до публічної влади. До провідних чинників ми віднесли: прозорість, відкритість, підзвітність, ефективність прийнятих рішень та відповідальність.

Прозорість та відкритість є фундаментальним компонентом демократичного урядування та стосується прав громадян знати про діяльність своєї влади. Коли громадськість бачить, яка внутрішня робота влади, вона за своєю суттю більше довіряє йому. Відкритість враховує актуальну та достовірну інформацію щодо діяльності органів влади, їх відповідних рішень та виконання, вільний доступ до інформації для суспільства. Відкритість характеризується рівнем безпосередньої участі громадян у діяльності органів публічної влади.

Прозорість, в свою чергу, передбачає забезпечення доступу громадськості до достовірної, повної та об’єктивної інформації, котра знаходиться у віданні владного органу [56]. Вона сприяє раціональному використанню ресурсів та зменшенню корупційних проявів. Крім цього, варто також зазначити, що недостатня відкритість та прозорість діяльності органів публічної влади завжди є сприятливою умовою до зловживання владою, що призводить до втрати публічними інститутами підтримки суспільства та довіри до них.

Не менш важливою від прозорості та відкритості є підзвітність. Підзвітність спрямована на інформування членів територіальних громад про діяльність органів місцевого самоврядування, залучення громадян до процесів прийняття рішень, а також розвиток інструментів громадського контролю.

Завдяки цьому формується відкритий діалог між владою та суспільством, що сприяє зміцненню довіри населення до владних структур [32].

Ефективність рішень, ще один з важливих чинників формування довіри до органів публічної влади**.** Коли влада справді вирішує проблеми людей, а не тільки обіцяє – це найкраща запорука підвищення довіри громадян! Погоджуємось з думкою, яка зазначена в праці Ю. Палаганюк, довіра до публічної влади тісно пов'язана з очікуваннями населення щодо її майбутніх дій. Так званий «кредит довіри» - переконання в тому, що органи влади діятимуть на користь громадян у майбутньому, навіть якщо в минулому результати були неоднозначними. Відсутність цього кредиту — це прояв песимістичних очікувань і недовіри до майбутньої ефективності владних рішень [47].

Наступний, особливий чинник на нашу думку - відповідальність. Відповідальність є змістовим чинником, який визначає діяльність публічних інститутів, адже саме суб'єкти публічної влади реалізують зміни і саме від них очікується рішення певних проблем та здійснення вчинків від імені суспільства. Також відповідальність публічних органів влади, надає переконання, що навіть у складних обставинах, їх функціонування гарантує забезпечення розвитку суспільства, дотримання соціальних норм і програм, внутрішніх та міжнародних стандартів.

Вслід за чинниками розглянемо основні механізми формування довіри до публічної влади. До головних механізмів ми віднесли: подання запиту на інформацію, залучення громадськості в процес прийняття рішень, громадський контроль, забезпечення нагальних потреб та гарантій на майбутній розвиток.

Одним із головних механізмів реалізації відкритості, прозорості та підзвітності є подання запиту на інформацію. На сьогодні, найбільш актуальним є створення онлайн-порталів і баз даних, які надають доступ до інформації про діяльність публічних органів влади. Наприклад, наразі великим попитом користуються веб-сайти державних структур влади, які надають інформацію про

державні послуги, бюджети та державні контракти, на зразок Державний веб-портал бюджету для громадян (https://openbudget.gov.ua/). Ці веб-сайти дозволяють громадянам отримати доступ до інформації про діяльність публічних органів влади з будь-якого місця та в будь-який час, що може сприяти підвищенню довіри [19].

Механізм залучення громадськості до процесу прийняття рішень допомагає уникнути невідповідних і неефективних рішень, а також є важливим елементом сучасного демократичного суспільства. Вони дозволяють громадянам бути активними учасниками в управлінні справами їхнього міста, впливати на прийняття рішень та забезпечувати більшу відкритість та відповідальність з боку владних структур [59, с. 449]

Як правило, участь громадян в процесі прийняття рішень, зазвичай відбувається через збори громадян за місцем проживання, громадські слухання, місцеві ініціативи, консультації з громадськістю, петиції, громадський бюджет тощо. Для прикладу виділимо проведення громадських слухань, характерну форму діалогу між владою та громадою, яка дозволяє громадянам висловлювати свої погляди та пропозиції щодо різних питань. Громадські слухання можуть бути проведені на різних рівнях - від місцевих до національних.

На сьогодні, із сучасних механізмів залучення громадськості є електронна демократія (е-демократія), мета якої – розширення можливостей для участі суспільства в державотворенні та прийнятті рішень завдяки використання електронних технологій. Для прикладу наведемо електронне голосування у застосунку Дія, який дозволяє громадянам приймати участь у прийнятті рішень з будь-якого місця, що забезпечує більшу зручність та доступність.

Ще одним механізмом формування довіри до органів публічної влади є громадський контроль, який має на меті усунення та попередження причин, які породжують невідповідність та сприяють розвитку громадянського суспільства. Залежно від конкретних умов і поставлених цілей, громадський контроль може

здійснюватись різними методами. Серед таких можна виокремити ідеологічні, релігійні, соціокультурні та морально-психологічні методи впливу. Основою для здійснення контролю виступають суспільно схвалені етичні норми й цінності, що застосовуються при оцінці ефективності діяльності владних інституцій [37, с. 54].

Як зазначає в своїй науковій роботі, Ткаля О., що ефективні інструменти громадського контролю мають запобігати відхиленню дій публічних органів від встановлених законом орієнтирів, а у разі таких відхилень — забезпечувати їхнє коригування. І приходить до висновку, що для зміцнення громадського контролю потрібні: зростання чисельності і розвиток громадських організацій, підвищення їхньої компетентності і інституційної спроможності, покращення комунікаційних зв'язків, використання новітніх технологій для здійснення контролю, удосконалення спільних дій та координації [58].

На цей момент, дуже важливим професійним ресурсом, що контролюють роботу владних органів може слугувати офіційний портал Prozorro (https://www.prozorro.gov.ua/), де всі деталі проведення тендерів щодо державних закупівель є у загальному доступі і кожен бажаючий може подивитися, як проходили торги і якими були критерії відбору постачальника. Також до таких інструментів відноситься інформаційний портал «Слово і діло» (https://www.slovoidilo.ua/obicjanky), на якому відслідковується відсоток виконаних обіцянок політиками, а також державними службовцями [51].

Звернемо увагу на ключові механізми реалізації відповідальності органів публічної влади, а саме - забезпечення нагальних потреб населення та створення умов для сталого розвитку суспільства, що охоплює як оперативне реагування на поточні виклики, так і стратегічне планування майбутнього. Як відомо, відчуття перспективи та стабільності стимулює громадську активність і зменшує невдоволення владою. Коли громадяни бачать, як приймаються рішення та спостерігають реакцію на нагальні проблеми і на кризові ситуації, це формує

відчуття довіри, контролю, справедливості та впевненості. Для прикладу розглянемо початок повномасштабного вторгнення. Населення бачить, що держава здатна захистити у кризовій ситуації і відразу відбулося стрімке зростання довіри до державних інституцій і влади, у підтримку щодо правильності державного курсу на опір російській агресії.

Таким чином, зауважимо, що довіра забезпечує не лише ефективне врядування, але й сприяє згуртованості суспільства, підтримці реформ та сталому розвитку. Як ми вже зазначили, чинники, такі як прозорість, відкритість, підзвітність та відповідальність, створюють фундамент для довірливих відносин між громадянами та владою. У свою чергу, механізми реалізації цих чинників — подання запитів на інформацію, участь громадськості в ухваленні рішень, громадський контроль, забезпечення нагальних потреб та стратегічне планування — слугують практичними інструментами, які забезпечують реальну дію принципів демократії. Відтак, можна стверджувати, що довіра, це не лише результат, а й ресурс, що зміцнює органи публічної влади та є ключовим аспектом успішного функціонування сильної та розвиненої держави.

2.3. Світовий досвід формування довіри громадян до органів публічної влади

На світовій арені довіра є однією з найважливіших цілей та показників ефективності діяльності органів влади будь-якого рівня. Тенденції сучасного світового розвитку супроводжується множинними трансформаційними викликами, які актуалізують питання забезпечення належного рівня довіри між суспільством та владою. У сучасному світі держави активно впроваджують різноманітні інструменти та процеси, спрямовані на підвищення прозорості, підзвітності, загального добробуту суспільства, доступності та залученості громадян до процесів управління. Розгляд прикладів світового досвіду, дає змогу

не лише зрозуміти ключові чинники формування довіри, але й знайти орієнтири для оптимізації їх в Україні.

Швеція

Швеція має одну з найстаріших у світі традицій прозорості ще з 1776 року. Свобода слова, вільна преса, загальна відкритість та прозорість є ключовими для шведського суспільства. Швеція стала першою країною у світі, яка вписала свободу преси у свою конституцію. Закон про свободу преси стверджує, що ті, хто при владі, повинні нести відповідальність, а вся інформація має бути вільно доступною. Закон захищає особи джерел, які надають інформацію видавцям, редакторам чи новинним агентствам, а також журналістів ніколи не можна примушувати до розкриття своїх джерел. Принцип публічного доступу надає широкій громадськості та засобам масової інформації доступ до офіційних документів. Це означає, що вони мають можливість контролювати діяльність уряду на всіх рівнях – національному, регіональному та місцевому. Така прозорість знижує ризик зловживання владою [70].

Також, зазначимо, що Швеція посідає четверте місце в світовому рейтингу щастя [76], Рейтинг ґрунтується на середній оцінці якості життя різних груп населення за три попередні роки. Аналітики беруть до уваги такі фактори, як ВВП на душу населення, соціальна підтримка, тривалість здорового життя, свобода, щедрість і корупція. Адже, доведено, що країни, які мають високий рівень довіри, розвиваються краще, ніж країни з низьким рівнем довіри. Усі сфери життя суспільства функціонують більш продуктивно, з більшою користю, інакше кажучи, зростання добробуту суспільства, є одним з найважливіших фундаментів довіри.

Канада

Громадська довіра до уряду є важливою для здорової та функціонуючої демократії. Щоб залишатися сильними та стійкими, демократичні інституції Канади будують та підтримують громадську довіру завдяки « Стратегії довіри та

прозорості уряду Канади».

Така система довіри та прозорості Канади підтримується «Законом про доступ до інформації», метою якого є підвищення підзвітності та прозорості урядових установ. Закон надає право доступу, що дозволяє особам запитувати записи від урядових установ та притягувати їх до відповідальності. Цей закон базується на простій концепції: для того, щоб громадяни могли брати участь у житті свого уряду, вони повинні мати інформацію та інструменти для запиту цієї інформації, коли вона недоступна [71].

Також, цікавим є Канадський досвід у сфері комунікаційної взаємодії органів влади та суспільства. З травня 2016 року в Канаді діє «Політика щодо комунікацій та федеральної ідентифікації», яка визначає ключові принципи комунікацій уряду з громадськістю. Уряд Канади, активно залучає громадян до діалогу, використовуючи офіційні мови, чітке інформування про політики, послуги та права, через цифрові інструменти у вигляді онлайн-платформ. Такий підхід сприяє зростанню довіри населення до органів влади, забезпечуючи прозорість та доступність комунікацій [67].

Данія

Данію називають державою загального добробуту. Керівним принципом цієї так званої моделі універсального добробуту є те, що в Данії гарно працює система соціального забезпечення, і всі громадяни мають право на певні основні соціальні виплати та послуги виключно на підставі того, що вони є громадянами. Усі громадяни Данії мають рівний доступ до освіти та охорони здоров'я незалежно від їхнього соціального та фінансового походження.

Сьогодні Данія продовжує залишатися однією з найменш корумпованих країн у світі, що крім того, частково пояснює, чому данці мають такий високий ступінь довіри не лише один до одного, але й до системи правосуддя та інших державних установ. Громадяни Данії впевнені в тому, що їхні податкові кошти інвестуються добре, а державні інституції служать інтересам народу,

передбачуваним та надійним чином. В основі данської держави та системи загального добробуту постає високий рівень довіри, справедливість та суспільна рівність, демократія, солідарність та свобода [75].

Естонія

Естонія досягла надзвичайної віхи, ставши країною, яка оцифрувала 100% своїх державних послуг. Станом на грудень 2024 року кожну послугу тепер можна виконати онлайн, що знаменує собою нову еру в управлінні, орієнтованому на громадян. Це досягнення позиціонує Естонію як світового лідера в галузі цифрового управління та встановлює орієнтир для країн усього світу.

Цифровізація державних послуг — це не просто технологічне оновлення, це переосмислення того, що уряди повинні робити перед своїм народом. Цим самим Естонія зробила бюрократію майже невидимою та створила уряд, який завжди «на зв'язку» та з яким легко зв'язатися. Тепер Естонська держава завжди доступна для своїх громадян. Хочеться також зазначити, що в Естонії державний сектор ефективно конкурує з приватним сектором з точки зору ефективності. Естонці отримують від держави такий самий рівень обслуговування, як і приватні компанії. У багатьох інших країнах ситуація навпаки, держава відома поганим обслуговуванням.

Уряд Естонії надає пріоритет прозорості та відстежуваності. Естонці можуть бачити, хто мав доступ до їхніх конфіденційних даних, забезпечуючи підзвітність на кожному кроці. Дослідження показує, як швидкий технологічний розвиток Естонії протягом останніх 30 років трансформував суспільні цінності, рівень довіри та очікування. Наприклад, довіра між громадянами та державою тут надзвичайно висока порівняно з багатьма європейськими країнами, головним чином тому, що системи побудовані на прозорості та безпеці даних [73].

Фінляндія

Фінляндію описують як суспільство з високим рівнем довіри, що

характеризується добре функціонуючими політичними інститутами, а також низьким рівнем корупції. Ключовим чинником такого низького рівня корупції, вважається чесна та максимально прозора, наближена до народу влада, яка активно співпрацює з громадянським суспільством та відповідає перед ним. Досить вагомими механізмами, що сприяють цьому є ефективна система внутрішнього і зовнішнього контролю за діями посадових осіб, політична та фінансова незалежність правосуддя, прозорість прийняття рішень, мінімальне втручання держави в економіку, незалежність засобів масової інформації [15].

Аналіз світового досвіду формування довіри громадян до органів публічної влади демонструє, що основними засадами ефективної взаємодії між державою та суспільством є прозорість, підзвітність, чесність, загальний добробут, цифрова відкритість та рівний доступ. Приклади Швеції, Канади, Данії, Естонії та Фінляндії переконливо засвідчують, що довіра є не лише наслідком ефективного врядування, а й передумовою сталого розвитку. Для України вкрай важливо враховувати ці успішні практики, але адаптувати їх відповідно до національного контексту. Запровадження дієвих прозорості, підтримки незалежних медіа, розвиток електронного урядування та забезпечення рівного доступу до публічних послуг можуть суттєво сприяти зростанню довіри громадян. Отже, вивчення та адаптація найкращих світових практик має стати одним із пріоритетів України в формуванні довіри до влади.

В цьому розділі було розглянуто основні теоретичні аспекти дослідження формування довіри громадян до органів публічної влади. Відповідно до цього, ми зрозуміли комплексне бачення сутності публічної влади, виявили основні чинники та механізми формування довіри до органів публічної влади та встановили зв'язок між ними, а також розглянули приклади формування довіри в світовому досвіді, що дозволить переймати ці практики для подальшої оптимізації та втілення в українському контексті.

РОЗДІЛ 3
ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ ГРОМАДЯН ДО ОГРАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

3.1. Сучасний стан довіри громадян до органів публічної влади в Україні

Рівень довіри громадян до органів публічної влади є не лише маркером легітимності та ефективності державного управління, а й фундаментом суспільної згуртованості та сталого розвитку. Адже будь-який орган публічної влади, відіграє ключову роль у формуванні цінностей для країни та створення суспільних благ, забезпечення конкурентоспроможності та зростання добробуту територій. Коли люди довіряють владі, вони підтримують реформи, платять податки й беруть участь у суспільних ініціативах. Без довіри будь-яка влада стикається з постійним спротивом та втрачає ефективність.

Для аналізу сучасного стану довіри до органів публічної влади, насамперед, необхідно розібрати особливості її вимірювання, та обрати для нашого дослідження, найпопулярніший практичний метод оцінки.

На сьогодні, в сучасній практиці, більшість емпіричних досліджень довіри, спираються на прості – можливо, навіть спрощені способи вимірювання довіри, кожен із яких має як переваги, так і обмеження: якісний, експериментальний і кількісний (соціологічні опитування).

Якісне вимірювання довіри передбачає комплексний підхід, що охоплює постановку дослідницької проблеми, формулювання гіпотези та аналіз соціального явища з різних точок зору. Разом з тим, такий підхід стикається з труднощами, оскільки показники довіри мають поведінковий характер і не завжди адекватно відображають її ключові характеристики та глибинні аспекти.

Експериментальні методи вимірювання довіри ґрунтуються на використанні ігрових моделей, зокрема так званої Trust Game. Ця модель

репрезентує умовну ситуацію, в якій взаємна довіра між учасниками може забезпечити вищий сумарний результат, порівняно з поведінкою, що базується виключно на особистій вигоді [8].

Соціологічні опитування є найпоширенішим способом оцінки довіри. Але, можна зазначити, що недоліками такого способу є те, що більшість опитувань трактують довіру як одновимірну - тобто існує або наявність, або відсутність довіри. Також, серед проблем очевидним є неоднозначне сприйняття й особисте розуміння довіри й відсутність сталого набору критеріїв для визначення її рівня. Крім того, було поставлено під сумнів те, наскільки респонденти можуть розрізняти різні типи інституцій та формулювання питань.

Зазвичай опитування проводяться із застосуванням випадкового відбору дорослого населення віком від 18 років, певної кількості у всіх регіонах, методом face-to-face або методом телефонних інтерв'ю та ставлять певні запитання на зразок: «Зараз я буду називати деякі соціальні інституції. Скажіть мені, будь ласка, наскільки Ви довіряєте тим, кого я називатиму». Для відповіді, респонденту пропонуються варіанти: «довіряю», «скоріше довіряю», «важко сказати», «скоріше не довіряю», «зовсім не довіряю». Баланс довіри визначається як різниця між частками населення, що довіряють та тими, що не довіряють.

Незважаючи на недоліки соціологічних опитувань, зазначимо той факт, що вимірювання і інформування широких мас населення про отримані дані щодо довіри у суспільстві спрямоване на привернення уваги громадян до цієї проблеми з метою спонукання до роздумів, рефлексій відносно такого стану речей та конструктивного впливу на соціальну свідомість. Тому саме на основі матеріалів соціологічних опитувань проаналізуємо сучасний стан довіри громадян до органів публічної влади.

Найбільш відомими в Україні є опитування Київського міжнародного інституту соціології (КМІС) [45], соціологічної служби Центру Разумкова [46],

Інституту соціології НАН України [47].

На підставі офіційних досліджень, проведеними соціологічною службою Центру Разумкова[46] та Київського міжнародного інституту соціології [45] розглянемо результати довіри до органів влади в українському суспільстві. У таблиці 3.1 представлено динаміку суспільної довіри у 2021-2024 роках.

Таблиця 3.1.

Динаміка суспільної довіри у 2021-2024 роках

Назва інституції	Рівень суспільної довіри			
	2021	*2022*	*2023*	*2024*
Президент	27%	84%	62%	45%
Верховна Рада	11%	35%	15%	13%
Уряд	14%	52%	26%	20%
Місцева влада	51%	58%	48%	43%
Суди	15%	25%	12%	12%
Прокурори	17,5%	21%	9%	9%

Також було проведено власне опитування, стосовно рівня довіри до органів публічної влади станом на березень-квітень 2025 року. Нами було опитано 50 респондентів віком від 18 років, які проживають у м.Кременчук, серед яких 10 чоловіків та 40 жінок. Опитування проводилось із застосуванням анонімного анкетування. Приклад анкети наведено у додатку А.

В наведеній анкеті на кожне питання, респондентам пропонувалося оцінити наскільки вони довіряють зазначеним публічним інституціям. За результатами опитування, виявилося що, рівень довіри як до державних органів, так і до органів місцевої влади, знаходиться на низькому рівні. Рівень довіри до Президента в нашому опитуванні склав 36%, місцевої влади - 38%. Тоді як, довіра до Верховної Ради та Уряду, виявилась на особливо критичному рівні, лише 4% та 8% відповідно. Результати опитування зазначені у таблиці 3.2

Таблиця 3.2.

Результати опитування стосовно рівня довіри до органів публічної влади станом на березень-квітень 2025 року, в м. Кременчук

Назва інституції	Оцінка респондентів		
	Довіряю	Не довіряю	Важко сказати
Президент	36%	40%	24%
Верховна Рада	4%	60%	36%
Уряд	8%	60%	32%
Місцева влада	38%	40%	22%

Аналізуючи результати опитувань, можна зазначити що, у 2021 році українське суспільство було відчутно критично налаштовано по відношенню до влади, про що свідчать показники суспільної довіри. Зазначимо, що такий низький рівень довіри до органів влади зумовлено історичними, політичними, соціокультурними та інституційними причинами, які тісно переплетені. Радянська спадщина, олігархічний вплив та часті політичні потрясіння сформували в українців скептичне ставлення до влади. Водночас, децентралізація сприяла певному підвищенню довіри до місцевої влади, що очевидно через найвищий показник суспільної довіри.

З динаміки довіри громадян на початку повномасштабної війни в 2022 році ми можемо бачити значне зростання рівня довіри до влади. На нашу думку, така динаміка довіри, вдало пояснюється. Після повномасштабного воєнного вторгнення в українському суспільстві спостерігався надзвичайно високий рівень згуртованості, що втілилося в стрімке зростання рівня довіри, через загальну позитивну оцінку напрямку руху та віри в перемогу. В політичній науці для пояснення суспільної згуртованості під час викликів надзвичайної інтенсивності використовується концепція «rally-round-the-flag», або «ефект

гуртування навколо прапору» [2].

Однак, згідно з соціологічними дослідженнями, далі у 2023-2024 роках, а також нашому опитуванні у 2025 році, знову простежується значне зниження рівня довіри. Це пояснюється багатьма факторами, такими як ефективність та якість роботи органів публічної влади, фінансова та економічна нестабільність, низька ефективність реформ та недостатня комунікація влади з народом, зміна цінностей та очікувань громадян.

Варто зазначити, що одним із вагомих причин, що впливають на рівень суспільної довіри до влади, є державні соціальні гарантії. Як зазначено в Законі України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», до таких гарантій належать мінімальний розмір заробітної плати, мінімальний розмір пенсії за віком, неоподатковуваний мінімум доходів громадян, розміри державної соціальної допомоги та інші виплати [16]. Наразі в Україні, мінімальна заробітна плата в Україні становить 8000 гривень, а пенсія за віком — лише 2361 гривня. Нажаль, це найнижчий показник в Європі. Така ситуація формує в суспільстві відчуття соціальної несправедливості, незадоволення, незахищеності, що в свою чергу послаблює довіру до публічних інституцій.

Серед іншого, звернемо увагу на таке негативне явище, як корупція. Незважаючи на те, що державні інституції роблять кроки для боротьби з цією проблемою, корупція продовжує негативно впливати на розвиток країни. Навіть в умовах війни, Україна знову опинилася у центрі уваги у зв'язку з випадками корупції, такими як розкрадання коштів з державних закупівель та відмивання грошей. Наголосимо на тому, що попри низку реформ і декларовану пріоритетність антикорупційної програми [46] для нашої держави, на сьогодні українське суспільство залишається найкорумпованішим у Європі. Згідно з останнім виданням Індексу сприйняття корупції Transparency International за 2024 рік Україна посіла 105 місце поміж 180 представлених країн, отримавши 35 балів зі 100 можливих [17].

Корупція сприяє розкраданню ресурсів, які могли б бути використані для оборони країни, відновлення інфраструктури, а також підтримки соціальних програм. Неодноразово, активна громадськість намагалася подавати петиції, що стосуються прийняття законопроекту, який дозволить не лише відслідковувати, на що саме йдуть кошти, а також посилить відповідальність за вчинення корупційних злочинів під час воєнного стану та прирівняння їх до державної зради, проте такі петиції не отримали підтримки зі сторони суб'єктів публічної влади. Така нездатність ефективно боротися з корупцією послаблює державні інституції, знижує рівень довіри населення до влади та ускладнює міжнародну підтримку.

Продовжуючи аналізувати зниження рівня суспільної довіри в період 2023-2025 зазначимо що, безперечно така тенденція є особливо небезпечною під час воєнного стану, коли громадянам та державі навпаки потрібно об'єднати зусилля для відсічі зовнішньої агресії. Тому враховуючи реалії сьогодення, факторами що також підривають довіру можна зазначити ситуацію на фронті, нестабільність політичної влади, безкінечні скандали та розколи, міжнародні стосунки держави та свобода слова, зловживання владою в умовах воєнного стану, включно з обмеженням виборчих прав, а також ускладнений контроль громадськості [6].

Ще одними факторами, які на нашу думку, впливали на зниження рівня довіри до влади є велика кількість фейків та маніпуляцій, особливо за відсутності ефективної державної інформаційної політики. Надлишок суперечливої інформації у медіапросторі спричиняє інформаційну перевтому, за якої громадяни поступово втрачають здатність розрізняти достовірні джерела від маніпулятивних. Крім того, ворог використовує фейки та дезінформацію, як зброю гібридної війни, тобто для досягнення своїх цілей невоєнними методами [5]. Такі дезінформаційні кампанії та фейкові новини, формують у суспільстві наративи про "зраду", "неефективність влади", а також сіють паніку, розпалюють міжнаціональну ворожнечу тощо. Навіть після викриття таких фейків, їхній

психологічний вплив продовжує діяти, через відсутність оперативної або послідовної реакції державних органів на інформаційні атаки. У результаті громадяни частіше звертаються до неофіційних джерел, зникає відчуття прозорості та контролю над владою з боку суспільства.

У цьому контексті, особливо тривожним, є поступове формування в суспільстві відчуття безсилля та відчуження, коли громадяни втрачають віру у можливість впливати на державні рішення або бути почутими. Це створює сприятливе середовище для підвищення рівня апатії, радикалізації настроїв та навіть зростання підтримки популістських рухів. Крім того, втрата довіри до влади, може спричинити довготривалі наслідки, які ускладнять процес відбудови країни після закінчення війни.

Таким чином, на основі даних опитувань та аналізу динаміки зміни рівня довіри громадян до органів публічної влади в Україні, можна зробити висновок, що цей показник залишається нестабільним і значною мірою залежить від політичних, безпекових, соціальних та економічних причин.

Відносне зростання довіри у 2022 році було реакцією на загрозу зовнішньої агресії та проявом так званого ефекту «гуртування навколо прапора». Проте вже у 2023–2025 роках спостерігається зниження суспільної довіри, що пов’язано з недостатньою прозорістю управлінських процесів, корупційними скандалами, погіршенням економічної ситуації, відчуття соціальної несправедливості та загостренням на фронті. Особливої уваги потребує явище дезінформації громадян внаслідок великої кількості фейків, маніпуляцій і відсутності ефективної реакції з боку влади. У поєднанні з обмеженим громадським контролем у воєнний час це формує атмосферу апатії, втрати суб’єктності й зневіри.

Отже, низький рівень суспільної довіри підриває основи легітимності публічної влади, і саме тому її підвищення має стати пріоритетним завданням, адже без її відновлення подальші політичні й соціальні процеси в країні можуть

набути непередбачуваного характеру. Тому вкрай важливо вже сьогодні шукати шляхи та напрями для відновлення довіри до публічної влади.

3.2. Перспективи та напрями оптимізації формування довіри громадян до органів публічної влади в Україні

Попередній аналіз засвідчив, про нестабільність рівня довіри та її значну залежність від контексту політичних, безпекових, соціальних й економічних причин та реального досвіду взаємодії громадян із владою. Відтак, постає завдання не лише зберегти наявні показники довіри, а й системно виділити напрями для її формування.

Важливим напрямком оптимізації, для побудови дієвої взаємодії між владою та суспільством є *ефективна та відкрита комунікація*. Адже чесний діалог і формування партнерських відносин стають важливими інструментами на шляху до досягнення спільних цілей. Водночас, це стає запорукою позитивних змін як на рівні громад, так і загальнодержавному рівні. У цьому контексті відкритість комунікації розглядається як стратегічний підхід до взаємодії між владою та суспільством, де головна мета полягає не в тому, щоб переконати та приховати інформацію, а щоб пояснити та надати зворотній зв’язок.

Особливо цінною така комунікація стає в умовах війни та кризових станах, коли неправдиві заяви чи приховування інформації можуть коштувати життя людей. Тому наразі, в сучасних умовах та дефіциту довіри, комунікаційна модель публічних органів має змінитися, та повинна відійти від класичного формату PR (Public Relations), віддаючи перевагу діалогу заснованому на довірі, чесності, прозорості й постійній взаємодії. В такі моменти, важливо, щоб влада була ініціатором та виступала з інформацією першою, пропонувала чіткий та зрозумілий план дій, регулярно оновлювала дані навіть за мінімальних змін.

Виходячи з цього, для впровадження ефективної комунікаційної моделі, яка буде піднімати рівень довіри, пропонуємо декілька рішень, які можна

застосовувати як на державному рівні, так і на рівні окремих громад.

На загальнодержавному рівні:

- розробка стратегії відкритої комунікації, орієнтованої на довіру та чесність;

- створення центрів комунікації, що дасть чітке уявлення про те, що відбувається, а також впевненість, що заходи для ефективного реагування на ситуацію будуть вжиті без зволікань.

На місцевому рівні:

- щотижневі прямі ефіри голови обласної адміністрації чи міського голови у соціальних мережах на зразок Facebook чи YouTube;

- функціонування платформ по типу телеграм-каналів із гарантією відповідей на нагальні звернення громадян.

Наступним ключовим напрямком оптимізації, має бути *включення громадян у процеси ухвалення рішень*, що відповідає партисипативному підходу. Розвиток такого підходу, має стати основою стійкої взаємодії між суспільством і владою та ключовою умовою для зміцнення довіри до публічних інституцій. Партисипативний підхід передбачає безпосередню участь громадян у прийняті рішень, можливість впливати не те, що відбувається в їх громаді, місті або державі.

Варто звернути особливу увагу залученню представників таких груп населення як, молодь, учасники бойових дій, внутрішньо переміщені особи, волонтери, адже можна зазначити, що їх довіра до влади прямою мірою залежить від соціальної рівності.

Акцентуємо свою увагу, на включення до процесу прийняття рішень внутрішньо переміщених осіб. Через війну чисельність населення в окремих громадах за рахунок таких осіб зросла досить суттєво, втім часто до такої групи населення, далеко не всюди ставляться, як до повноправних членів громади. Тому для інтеграції внутрішньо переміщених осіб, а також задля розвитку

приймаючої громади, важливо активно залучати їх до участі в житті громади, що в свою чергу сформує почуття довіри та справедливості.

Для розвитку цього напрямку, актуальними буде покращення таких інструментів:

- громадські консультації, які можуть реалізуватися завдяки регулярним відкритим слуханням та круглим столам. Органи влади мають організовувати публічні обговорення перед ухваленням важливих рішень - це буде сприяти залученості громадян і відповідальності за рішення.

- бюджет участі, який дозволяє жителям безпосередньо впливати на розподіл коштів місцевого бюджету. Громадяни можуть створювати проєкти для покращення міста та брати участь у голосуванні за них. Такий інструмент служить засобом налагодження співпраці між владою та громадою, допомагає боротися з корупцією, та створює умови для покращення якості життя в громаді. Це також дає кожному мешканцю шанс відчути свою причетність за розвиток свого міста чи території.

- громадський аудит і контроль, нададуть можливість контролювати виконання рішень та використання бюджетних коштів. Для цього, шляхом покращення системи електронного урядування, важливо створити механізми моніторингу, а також забезпечити прозорість публічної інформації.

Ще одним напрямком, який потребує оптимізування і безпосередньо впливає на формування довіри до органів публічної влади, є *судова система та антикорупційні стратегії*. Підкреслимо, що в умовах українського суспільства, історично існує глибока недовіра до судової влади. Раніше нами було вже зазначено, що рівень довіри до судової системи залишається одним із найбільш низьких показників у структурі державних органів, навіть попри низку змін за останні роки.

В Україні, після Революції Гідності, було створено низку антикорупційних інститутів, зокрема Вищий антикорупційний суд України та Національне

антикорупційне бюро. Однак відсутність реального покарання, особливо для високопосадовців, лише посилила суспільне розчарування та недовіру. Тому головною метою цього напрямку, повинно бути створення справедливого, незалежного й дієвого правосуддя, а саме продовження реформ судової системи та антикорупційних стратегій, що ґрунтуються на принципах верховенства права та рівності всіх громадян перед законом, незалежно від соціального статусу будь-якої особи. Для цього важливо виконати наступні кроки:

- впровадження систематичної та незалежної перевірки доброчесності суддів, включно з аналізом відповідності рівня життя суддів та членів їхніх сімей, а також задекларованим майном і доходам.

-забезпечення антикорупційних органів необхідними ресурсами та повноваженнями для ефективної реалізації їхньої діяльності, зокрема оптимізацію кадрового забезпечення та гарантування незалежності цих органів від політичного тиску і впливу.

- регулярне публічне інформування суспільства щодо стану розгляду справ, пов’язаних із топ-корупціонерами, а також їх невідворотності від покарання.

- забезпечення повної прозорості судових процесів.

З розвитком цифрових технологій, досить вагомим напрямком у сучасному українському суспільстві вважається *цифровізація державних послуг*, що є потужним інструментом який постійно в доступі та забезпечує безперервний контакт зі суспільством. Це в свою чергу, покращує швидкість та ефективність надання послуг, забезпечує прозорість та відкритість, що зі свого боку, зміцнює довіру до здатності влади оперативно й результативно реагувати на потреби громадян та підвищує якість їх життя.

Як ми вже наголошували раніше, в Україні станом на зараз, існують деякі цифрові сервіси та платформи і це досить вагомі результати в цьому напрямку. Однак, попри вражаючі досягнення, спираючись на раніше розглянутий нами

світовий досвід на прикладі Естонії, постає завдання подальшого розвитку та впровадження нових цифрових сервісів, тому з цією метою, доцільно впровадити такі механізми:

- створити правові та технічні умови для електронного голосування громадян у питаннях, що стосуються місцевого розвитку. Це можуть бути актуальні суспільні питання, які стосуються комунального транспорту, планування, екології, соціальних проєктів, реконструкції тощо;

- забезпечити рівномірне впровадження інформаційно-комунікативних технологій на рівні адміністративно-територіальних одиниць;

- впровадження цифрових сервісів що передбачає включення громадян у процеси контролю за діями влади.

Однією з основоположних передумов забезпечення стійкого рівня довіри громадян до органів публічної влади є *високий рівень політичної культури населення*. Підкреслимо, що високий рівень політичної культури, це не тільки участь у виборчому процесі, а й усвідомлення ролі держави, розуміння прав і обов'язків громадян, а також здатність критично мислити. Від рівня політичної культури значною мірою залежить активність громадськості, зміцнення легітимності влади та успіх впровадженних змін та реформ. Для цього напрямку важливим буде виконання таких завдань:

- оновлення програми до викладання громадянської освіти в школах, ґрунтуючись на сучасних реаліях;

- створення або розширення безкоштовних онлайн-курсів для громадян різного віку з тем стратегічного мислення, відповідальності, боротьби з дезінформацією тощо;

- впровадження системи виховання молоді на основі національних цінностей, патріотичного виховання, свідомості та єдності.

Отже, аналіз перспектив і напрямів оптимізації доводить, що підвищення рівня довіри можливо досягнути через чітко окреслені напрями, таких як

ефективна та відкрита комунікація влади з громадянами, включення громадян у процеси ухвалення рішень, судова система та антикорупційні стратегії, цифровізація державних послуг та високий рівень політичної культури населення.

Таким чином, довіра до публічної влади є динамічним результатом взаємодії між державою та суспільством. І тому ефективна оптимізація процесу формування довіри до органів публічної влади потребує комплексного підходу, що поєднує політичні, правові, освітні механізми та відкритий суспільний діалог.

Розглянуте в цьому розділі, підтвердило, що довіра громадян до органів публічної влади в Україні є мінливою та залежить від широкого кола причин — політичних, соціальних, економічних і безпекових. Водночас саме ця довіра є ключовою умовою для ефективного функціонування публічної влади.

Крім того, підвищення рівня суспільної довіри можливе лише за умови окреслених напрямків. А комплексний підхід, що об’єднує політичні, правові, освітні та комунікаційні інструменти є основою для відновлення довіри та сталого суспільного розвитку.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило здійснити всебічний аналіз формування довіри громадян до органів публічної влади як одного з ключових чинників стабільного розвитку демократичного суспільства, ефективності управлінських процесів та національної безпеки. У ході дослідження були досягнуті поставлені цілі та розв’язані визначені завдання.

У методологічному розділі на основі аналізу було доведено, що довіра є складним, історично зумовленим та багатовимірним явищем, яке формується під впливом суспільних трансформацій, політичної поведінки влади та комунікації між державою й громадянами. Визначення ключових понять нашого дослідження, таких як «довіра», «недовіра», «органи публічної влади», дало змогу сформулювати чітке розуміння, а використані підходи та методи дослідження забезпечили наукову обґрунтованість отриманих результатів.

У теоретичному розділі висвітлено сутність публічної влади, як соціального інституту, що діє від імені народу та базується на суспільно визнаних правових нормах. Визначені чинники, такі як прозорість, відкритість, підзвітність та відповідальність, створюють фундамент для довірливих відносин між громадянами та владою. У свою чергу, окреслені механізми реалізації цих чинників, такі як подання запитів на інформацію, участь громадськості в ухваленні рішень, громадський контроль, забезпечення нагальних потреб та стратегічне планування будуть слугувати практичними інструментами, які забезпечують реальну дію принципів демократії.

Світовий досвід, зокрема країн Швеції, Канади, Данії, Естонії та Фінляндії, продемонстрував, що довіра це не лише наслідок ефективного врядування, а й передумова сталого розвитку. Водночас наголошено на необхідності адаптації міжнародних практик до українського контексту з урахуванням воєнного стану, соціально-економічної ситуації та рівня політичної культури.

У практичній частині здійснено дослідження сучасного стану довіри,

згідно соціологічних досліджень та власного опитування, яке показало, що рівень довіри залишається нестійким і значною мірою залежить від політичних, безпекових, соціальних і економічних факторів. За результатами нашого опитування, виявилося що станом на зараз, рівень довіри як до державних органів, так і до органів місцевої влади, знаходиться на критично низькому рівні.

Виявлене тимчасове зростання довіри у 2022 році було обумовлене зовнішньою загрозою, однак у наступні роки цей рівень знизився через низку факторів: корупційні скандали, непрозорість, погіршення економіки, дезінформацію, зростанням відчуття соціальної несправедливості та загостренням ситуації на фронті. Саме тому відновлення цієї довіри це один із пріоритетних завдань, оскільки без цього, подальший розвиток політичних і соціальних процесів у країні може набрати непередбачуваного характеру. Підкреслено, що відновлення довіри вимагає системних заходів. Серед окреслених напрямків, які безпосередньо впливають на формування довіри до органів публічної влади було виділено: включення громадян у процеси прийняття рішень, зміни в судовій системі та антикорупційній стратегії, цифровізацію державних послуг, ефективну комунікацію та розвиток політичної культури.

Результати дослідження мають вагоме значення для зміцнення довіри до публічних інституцій, ефективного управління та сталого розвитку. І полягає в тому, що його результати можуть бути використані для формування державної політики, розробки стратегій комунікації між владою і суспільством, вдосконалення інструментів громадського контролю та участі громадян у прийнятті рішень, розробки освітніх і просвітницьких програм, спрямованих на підвищення рівня політичної культури, що в свою чергу може суттєво підвищити довіру до органів публічної влади.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аналіз державної політики: навчальний посібник. Вид. 2-е, перероб.. і доп. - Маріуполь: Вид-во Маріупольського державного університету, 2017. 304 с.

2. Авксентьєв А.О. Довіра до влади в умовах повномасштабного воєнного вторгнення рф в Україну: загальноукраїнський та харківський міський виміри. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Питання політології».* 2024. випуск 45. с.21-31

3. Бондар М.В. Сучасний стан корупції у сфері публічного управління та адміністрування в Україні. *Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі*: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 31 травня 2024 р. – 01 червня 2024 року) СумДПУ, 2024. с.149-153

4. Волянська О.В. Довіра до публічної влади та чинники, що її зумовлюють у надзвичайних ситуаціях. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.* 2020. № 2 (45). с. 167-180

5. Вовк В. М. Фейки як загроза національній безпеці в умовах гібридної війни. *Філософські та методологічні проблеми права.* 2022. № 2 (24), с. 80-85

6. Гришко В.І., Лисий В.І. Воєнний стан як чинник зростання корупції в Україні. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство».* 2024 *с.543-549* URL: *https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/12/90.pdf* (дата звернення: 24.04.2025).

7. Горбата Л. Інструменти забезпечення принципів відкритості та прозорості у процесі надання адміністративних послуг органами місцевого самоврядування. *Наукові праці Межрегіональної академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління.* 2024. Випуск 4(76). с.38-43

8. Гуськова Е. О. Методи вимірювання та індикатори довіри. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування.* 2017. № 1

9. Глосарій термінів з теорії права (галузь знань 081 “Право”, освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”), для студентів, аспірантів та викладачів

юридичних закладів вищої освіти / уклад.: О. В. Петришин, та ін. Харків.: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого", 2021. – 38 с.

10. Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021-2024 роках. URL: https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1467&page=3 (дата звернення: 01.04.2025).

11. Енциклопедія державного управління : Т. 8 : Публічне врядування, наук.ред.кол. : В. С. Загорський (голова), С. О. Телешун (співголова) [та ін.] ; Львівський регіональний інститут державного управління Національна академія державного управління при Президентові України. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. 630 с.

12. Зозуля Є. В., Туренко О. С., Іванов І. В. Історія вчень про державу і право : навч. посіб / Є. В. Зозуля, О. С. Туренко, І. В. Іванов. Херсон: «Олді-Плюс», 2018. 308 с.

13. Збереження і розвиток України в умовах війни та миру: національна доповідь / ред. кол. С. І. Пирожков, Н. В. Хамітов, Є. І. Головаха, С. С. Дембіцький, Е. М. Лібанова, О. В. Скрипнюк, С. В. Стоєцький; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2024. 220 с.

14. Знання. Освіта. Освіченість. Збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Вінниця, 1–2 жовтня 2020 р. Вінниця : ВНТУ, 2020. 180 с.

15. Запозичення досвіду: шлях до ефективної боротьби з корупцією в Україні. О. В. Кокорєв, Г. В. Ятвецька, А. Я. Савицький. *Науковий журнал "Полікус"*. 2024. № 2. с.148-153.

16. Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії». Відомості Верховної Ради України (ВВР).2000. № 48. Ст. 409. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text (дата звернення: 10.04.2025)

17. Індексу сприйняття корупції Transparency International за 2024 рік.URL: https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2024/ (дата звернення:

30.04.2025)

18. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text (дата звернення: 24.03.2025).

19. Краснокутська Л.О. Роль інформаційних технологій у забезпеченні прозорості та відкритості діяльності органів державної влади. *Моделювання соціально-економічного розвитку в системі забезпечення продовольчої безпеки:* Всеукраїнська науково-практична конференція, 10-11 травня 2023 р., Миколаїв: МНАУ. с.64-67

20. Кривич Я.М., Буряк А.В., Артеменко О.С. Міжособистісна довіра як фактор суспільної довіри до фінансового сектору. *Стратегічні пріоритети соціально–економічного розвитку в умовах інституційних перетворень глобального середовища* : матеріали VIII Міжнародної науково–практичної конференції, м. Одеса, 28–29 вересня 2018 р. Одеса : ОНУ ім. І.І. Мечникова, 2018. С. 248–250

21. Клименко А. Довіра до держави: як захистити національні інтереси заради майбутнього України. *Теоретичні та прикладні питання державотворення.* 2023. №29. с. 205-207

22. Князєва О. Довіра як ознака легітимності влади в умовах введення воєнного стану. *Теоретичні та прикладні питання державотворення.* 2023. №29. с.205-206

23. Князєва О. Як війна впливає на рівень довіри до влади: ефект “rally around the flag. *Теоретичні та прикладні питання державотворення.* 2023. №29. с.210-212

24. Коваль І., Коваль М., Юрійчук О. Видатний філософсько-правовий твір (до 200-річчя публікації “філософії права” Гегеля). *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”.* Серія: “Юридичні науки”. 2021. № 3 (31), 2021 с.70-77

25. Куриленко Т. Довіра як соціальне явище. *Міжнародний науковий журнал юриспруденції та філософії.* 2024. №3 (1), с.20–26.

26. Кожем'якіна О.М. Довіра до Іншого у парадигмі толерантності. Практична філософія. 2018. № 1 (№ 67). С. 16–25.

27. Кожем'якіна О.М. Генеалогія феномена довіри: історико-філософський екскурс. Вісник Львівського університету. Серія філософські науки. 2017. Випуск 19. С. 19–26.

28. Кожем'якіна О.М. Довіра як ціннісна основа соціальної взаємодії: монографія. Черкаси: ФОП Гордієнко Є.І., 2019. 424 с.

29. Левченко А. І. Органи публічної влади: класифікація та ознаки. *Успіхи і досягнення у науці.* 2024. Том 2 №3(3).

30. Марченко А. Персоналізація відповідальності публічних службовців як чинник відновлення довіри громадян до влади. *Публічне управління та місцеве самоврядування.* 2024. Випуск 2, с. 54–58.

31. Майстренко К.М. Комунікації у діяльності органів публічної влади. *Публічне урядування.* 2022. № 1 (29), с. 93-98.

32. Мінакова Є. В. Підзвітність та підконтрольність органів місцевого самоврядування в умовах реформи децентралізації влади. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство».* 2023. № 2 с.33-37.

33. Маматова Т. В. Довіра як ключова цінність проєктного і програмного управління в публічній сфері. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права.* 2021. №4 с.5-10

34. Мельник Ю. В. До питання про визначення сутності та ознак публічної влади. *Вісник післядипломної освіти*. № 28(57) Серія «Соціальні та поведінкові науки; Управління та адміністрування» (психол. 053, екон. 051, держ. управ. 281) (Категорія «Б») URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/28_57_2024/UPB/Bulletin_28_57_sciences_Social_and_behav_Manag_Admin_Melnyk.pdf (дата звернення:

15.03.2025).

35. Міщенко, А., і В. Теремко. Вплив медіа на формування довіри громадян до влади в період війни». *Український інформаційний простір.* 2023. № 1(11). с. 301-312 URL http://ukrinfospace.knukim.edu.ua/article/view/279723/274331 (дата звернення: 27.03.2025).

36. Міщук Є.В., Лісевич О.В. Окремі аспекти дослідження визначення сутності понять "публічна влада" та "публічне управління", *Інвестиції: практика та досвід.* 2018. №3, с.117-120. URL http://www.investplan.com.ua/pdf/3_2018/26.pdf (дата звернення: 10.03.2025).

37. Макєєва О.М., Коваль І.О. Інститут громадського контролю: теоретико-правові аспекти. *Юридичний вісник.* 2020. 1 (54) с. 50-55

38. Назаренко М., Левицький А. Сучасний стан та шляхи вдосконалення політичної довіри в умовах демократизації. *Публічне управління і право: історія, теорія, практика.* 2021. № 1. с. 48-54

39. Новакова О.В., Пашина Н.П. Політичні процеси та політичні відносини Київ.: Вид-во НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2016. - 398 с.

40. Основи стратегічного прогнозування політичних ситуацій та процесів: навчальний посібник. Воловик В.І., Лепський М.А., Гугнін Е.А., Кудінов І.О. та ін.; за заг. ред. М.А. Лепського; 2-ге видання. Запоріжжя: ЗНУ, 2015. 464 с.

41. Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів, ставлення до виборів під час війни, віра в перемогу (лютий–березень 2025р.) URL: https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-vyboriv-pid-chas-viiny-vira-v-peremogu-liutyiberezen-2025r (дата звернення: 14.04.2025).

42. Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 22 лютого 2019 р.) : у 2 ч. - Ч.2.

Актуальні проблеми державотворення та правотворення. Розвиток цивілістики. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2019. – 158 с.

43. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text (дата звернення: 21.03.2024).

44. Публічне управління : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності «Публічне управління та адміністрування» освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування» / за заг. ред. Т.І. Бутченка. Запоріжжя : ЗНУ, 2023. 167 с.

45. Пахомова Т., Рокотянська А. Соціальна довіра до органів публічної влади як категорія соціального управління. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2019. Вип. 2 (21). С. 146-154. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/30954/5/19ptiksu.pdf (дата звернення: 02.04.2025).

46. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки: Постанова Кабінету Міністрів України, від 4 березня 2023 р. №220. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text (дата звернення: 29.04.2025).

47. Палагнюк Ю.В. Соціальна довіра до органів публічної влади як фактор розвитку громадянського суспільства. *Public Administration and Regional Development.* 2021. №3. с. 699-725.

48. Словник з основ наукових досліджень : навч.-метод. вид. / Н. Ю. Мацай та ін. Старобільск : ДЗ «ЛНУ ім. Тараса Шевченка», 2021. 80 с.

49. Стукан Т. М. Публічна влада: характеристика, ознаки та форми прояву. *Публічне управління та митне адміністрування.* 2021. № 4 (31). с.37-41.

50. Словник - тлумачний словник української мови. URL: https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D0%BA (дата звернення: 08.04.2025).

51. Стеценко Т. О. Довіра як соціальний ресурс: від теоретичної концептуалізації до пошуку механізмів практичного управління». *Науково-теоретичний альманах Грані.* 2018. № 21 (7). с. 44-52

52. Соціально-політичні проблеми сучасності: V Всеукраїнська наукова конференція студентів і молодих вчених: тези доповідей, Дніпро, 20 березня 2020 р. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2020. – 132 с

53. Семенченко Ф. Віра і недовіра як ціннісно-мотивуючі установки поведінки людей. *Політичне життя.* 2023 . №2. с.95-99

54. Тодоріко А. Особливості формування політичної довіри в Україні: макрорівень політичних відносин. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*: Збірник наукових статей. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017. – Т. 35-36. – С. 372-383

55. Ткаля О.В. Особливості форм громадського контролю за діяльністю органів публічної влади. *Юридичний науковий електронний журнал,* 2024. № 10. URL: http://lsej.org.ua/10_2024/76.pdf (дата звернення: 10.04.2025).

56. Тимофєєв С. П. Перспективи підвищення рівня довіри до органів публічної влади в Україні. *Наукові перспективи.* 2021. № 6(12). с. 149-162

57. Тимофєєв С. П. Перспективи підвищення рівня довіри до органів публічної влади в Україні. Наукові перспективи. 2021. № 6(12). с. 149-162

58. Ткаля О.В. Щодо принципів реалізації державної влади. *Х юридичні могилянські читання*. : Всеукр. наук.- практ. конф. : програма та тези / ЧНУ ім. Петра Могили. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2024. С.67-70.

59. Управління та адміністрування в умовах протидії гібридним загрозам національній безпеці: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 22 листопада 2023 року). Київ: ДУІТ, ХНУРЕ, МНТУ. 2023. 821 с.

60. Українське суспільство в умовах війни. 2022: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д.

філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 410 с.

61. Філософські проблеми державного управління : навч.-метод.посіб. В. М. Князєв, Ю. В. Бакаєв, Т. Е. Василевська та ін. ; за заг. ред. В. М. Князєва. – К. : НАДУ, 2012. – 220 с.

62. Формування та становлення громадянського суспільства в Україні: монографія. Цимбалюк В.І., Гришко В.І., Міцук І.В. та ін. - Одеса, КУПРІЄНКО СВ, 2019, 158с.

63. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440 с.

64. Хижняк О. В. Культура довіри в рекламі та PR технологіях: практикум. – Х. : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2017. – 96 с.

65. Шайгородський Ю. Довіра як політико-психологічний феномен. *Політичне життя.* 2021. №4 . с.63-68.

66. Шайгородський Ю. Криза суспільної довіри: суперечність між очікуванням та реальністю. Політичне поле України у ситуації суспільної кризи: влада, опозиція, політичні партії, громадські організації. за заг.ред. О.М.Майбороди. Київ: інститут політичних та етнонаціональних досліджень ім. І.М.Кураса НАН України, 2020. с.8-31.

67. Шульга В. Зарубіжний досвід комунікативної взаємодії органів публічної влади та суспільства. *Публічне управління та адміністрування в умовах суспільних трансформацій*: Збірник наукових статей студентів денної та заочної форм навчання. Державний торговельно-економічний університет. 2024. с. 367–373.

68. Яровенко Г. М., Колотіліна О. В. Оцінювання взаємозалежності між втратою довіри до публічної влади та макроекономічною стабільністю України. *Міжнародний науковий журнал* «*Інтернаука*». Серія: «Економічні науки». 2022.

№11.

69. Francis Fukuyama . Social Capital and Civil Society. URL: https://www.imf.org/external/pubs/ft/seminar/1999/reforms/fukuyama.htm (дата звернення: 12.03.2025).

70. Free speech, free press and overall openness and transparency are key to Swedish society. URL: https://sweden.se/life/democracy/openness-in-sweden (дата звернення: 17.04.2025).

71. Government of Canada Trust and Transparency Strategy. URL: https://www.canada.ca/en/government/system/government-wide-reporting-spending-operations/trust-transparency/government-canada-trust-and-transparency-strategy.html (дата звернення: 13.04.2025).

72. Piotr Sztompka . A Sociological Theory. URL: http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/17643/2/28.pdf (дата звернення: 10.03.2025).

73. President Kersti Kaljulaid: tracing the real-world impact of Estonia's digital story. URL: https://e-estonia.com/president-kersti-kaljulaid-tracing-the-real-world-impact-of-estonias-digital-story/ (дата звернення: 18.04.2025).

74. TO CITE THIS ARTICLE: Kathy Laster, 'Epilogue: Courts as 'Low Trust' Environments: Repurposing Francis Fukuyama' *International Journal for Court Administration*. 2021 №12(3) URL: https://iacajournal.org/articles/10.36745/ijca.423 (дата звернення: 13.03.2025).

75. The Danish welfare state and why it is hard to copy. URL: https://denmark.dk/society-and-business/the-danish-welfare-state (дата звернення: 16.04.2025)

76. World Happiness Report 2025.URL: https://happiness-report.s3.us-east-1.amazonaws.com/2025/WHR+25.pdf (дата звернення: 11.04.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

АНКЕТУВАННЯ ПРОВОДИТЬСЯ АНОНІМНО

АНКЕТА

Ваші відповіді допоможуть у дослідженні
на тему: Формування довіри до органів публічної влади.

Будь ласка, оцініть наскільки ви довіряєте органам публічної влади в Україні?

	Довіряю	Не довіряю	Важко відповісти
ПРЕЗИДЕНТ	☐	☐	☐
ВЕРХОВНА РАДА	☐	☐	☐
УРЯД	☐	☐	☐
МІСЦЕВА ВЛАДА	☐	☐	☐

Декларація

академічної доброчесності

здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Пирч Альона Володимирівна, студентка 4 курсу, форма навчання заочна, факультет соціології та управління, спеціальність «публічне управління та адміністрування» освітньо-професійна програма «публічне управління та адміністрування», адреса електронної пошти aleno4ka.pyrch@gmail.com ,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Формування довіри громадян до органів публічної влади» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлена;
- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;
- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ ПІБ (студент) Пирч А.В.

Дата_____ Підпис_____ ПІБ (науковий керівник) Заїка О.В.